

100 de scriitori notorii ai lumii

viața • activitatea • opera

Literatura antică (greacă și latină)	5
Aristofan (446-386 î. Hr.)	6
Eschil (525/524-456 î. Hr.)	9
Euripide (485-406 î. Hr.).....	12
Homer (între sec. X și VIII î. Hr.).....	16
Horățiu (65-8 î. Hr.)	19
Ovidiu (43 î. Hr.-17 d. Hr.)	23
Sofocle (497-405 î. Hr.)	27
Vergiliu (70-19 î. Hr.)	30
Literatura franceză	35
J. Anouilh (1910-1987)	36
G. Apollinaire (1880-1918)	38
L. Aragon (1897-1982)	41
H. de Balzac (1799-1850)	44
Ch. Baudelaire (1821-1867).....	47
S. Beckett (1906-1989).....	50
A. Camus (1913-1960).....	53
D. Diderot (1713-1784)	56
Al. Dumas-tatăl (1802-1870).....	60
G. Flaubert (1821-1880)	63
A. Gide (1869-1951)	67
V. Hugo (1802-1885)	71
E. Ionesco (1909-1994)	75
St. Mallarmé (1842-1898).....	78
G. de Maupassant (1850-1893)	81
J.-B. Molière (1622-1673)	86
M. Proust (1871-1922)	89
Fr. Rabelais (1494-1553)	93
J. Racine (1639-1699).....	96
A. Rimbaud (1854-1891).....	100
P. de Ronsard (1524-1585)	104
J.-J. Rousseau (1712-1778)	107
J.-P. Sartre (1905-1980)	111
Stendhal (1783-1842)	114
P. Valéry (1871-1945)	118
P. Verlaine (1844-1896).....	121
J. Verne (1828-1905).....	125
Fr. Villon (1431-după 1463).....	128
Voltaire (1694-1778).....	131
E. Zola (1840-1902).....	135

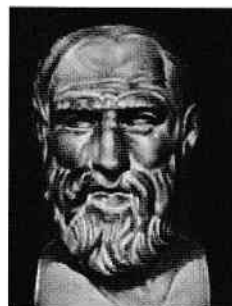
Literatura engleză	139
G. G. Byron (1788-1824).....	140
D. Defoe (1660-1731).....	143
Ch. Dickens (1812 –1870).....	146
Th. S. Eliot (1888-1965).....	150
J. Galsworthy (1867-1933)	155
J. Joyce (1882-1941).....	159
J. R. Kipling (1865-1936).....	162
D. H. Lawrence (1885-1930).....	165
J. Milton (1608-1674).....	170
G. Orwell (1903-1950).....	173
W. Scott (1771-1832).....	177
W. Shakespeare (1564-1616).....	180
G. B. Shaw (1856-1950).....	185
P. B. Shelley (1792-1822).....	188
J. Swift (1667-1745).....	191
H. G. Wells (1866-1946).....	195
O. Wilde (1854-1900).....	198
V. Woolf (1882-1941)	202
Literatura germană	205
B. Brecht (1898-1956)	206
J. W. Goethe (1749-1832)	209
H. Heine (1797-1856).....	215
Th. Mann (1875-1955)	218
Novalis (1772-1801)	221
Fr. Schiller (1759-1805).....	223
Literatura italiană	227
G. Boccaccio (1313-1375)	228
A. Dante (1265-1321)	231
A. Moravia (1907-1990)	236
F. Petrarca (1304-1374)	239
L. Pirandello (1867-1936)	244
Literatura rusă	249
Al. Blok (1880-1921)	250
A. Cehov (1860-1904)	254
F. Dostoievski (1821-1881).....	259
S. Esenin (1895-1925)	263
N. Gogol (1809-1852)	267
M. Lermontov (1814-1841)	271
V. Maiakovski (1893-1930)	276

Al. Pușkin (1799-1837)	281
L. Tolstoi (1828-1910)	285
I. Turgheniev (1818-1883)	291
Literatura spaniolă	295
M. de Cervantes (1547-1616)	296
F. García Lórca (1898-1936)	300
L. de Vega (1562-1635)	304
Literatura română	307
D. Cantemir (1673-1723)	309
M. Eminescu (1850-1889)	313
Literatura altor popoare europene	317
K. Čapek (1890-1938)	318
H. Ibsen (1828-1906)	321
F. Kafka (1883-1924)	326
N. Kazantzakis (1883-1957)	332
R. M. Rilke (1875-1926)	335
Literatura americană	339
Th. Dreiser (1871-1945)	340
W. Faulkner (1897-1962)	345
E. Hemingway (1899-1961)	349
J. London (1876-1916)	353
E. Poe (1809-1849)	357
E. Pound (1885-1972)	361
M. Twain (1835-1910)	365
Literatura latinoamericană	371
J. L. Borges (1899-1986)	372
G. G. Márquez (1927-2014)	375
P. Neruda (1904-1973)	379
Literatura orientală	383
Y. Kawabata (1899-1972)	385
O. Khayyam (1048-1131)	389
R. Tagore (1861-1941)	391
Bibliografie selectivă	394
Sinteze literare	395

Aristofan (446-386 î. Hr.)

părintele comediei

Autor a circa 50 de comedii, Aristofan este clasicul comediei atice antice. Opera comedioграфului constituie o capodoperă a culturii universale.

Viața și activitatea

Aristofan s-a născut într-o familie înstărită din Atena lui Pericle. Nu se cunosc prea multe lucruri despre viața lui. Anul nașterii și cel al morții nu sunt considerați ca absolut exacti, neexistând mărturii concludente în acest sens.

Prima comedie a lui Aristofan a fost montată în 427 sub un nume străin, autorul fiind prea tânăr pentru a avea acest drept. După ce a montat încă două comedii sub un nume străin, în 425 atenienii i-au decernat o distincție pentru comedia *Acharnienii* și numele lui Aristofan a devenit cunoscut. Această comedie timpurie (din fericire, păstrată) reprezintă un imn glorios adus păcii, omagiind generația luptătorilor de la Maraton, care a dobândit pacea pentru Atena.

În 424 Aristofan a montat comedia *Cavalerii*, care demasca politica agresivă a radicalului Cleon. Deoarece actorii și pictorii nu s-au încumetat să participe la reprezentație, Aristofan a confecționat singur masca caricaturală a lui Cleon și a jucat el însuși acest rol, Cleon fiind reprezentat de personajul Tăbăcar. Folosind procedee hiperbolice, grotești și alegorice, autorul critica politica lui Cleon.

În 423 Aristofan se învrednicise deja de două premii I și de premiul III pentru comedia *Norii*. Poetul le-a reproșat spectatorilor că nu au înțeles semnificația profundă a comediei sale, care lua în derâdere noile principii ale educației, proclamate de sofști, și noile învățături despre natură și societate care, în opinia lui, erau dăunătoare moralei Atenei. Norii reprezentați de cor simbolizau la început gândul poetic sublim, iar mai apoi – noii zei satirizați. În final, corul norilor cânta în numele zeilor olimpici nemuritori.

În 421, după încheierea păcii dintre Sparta și Atena, Aristofan a montat comedia *Pacea*. Prietenii Păcii au reușit să-l învingă pe odiosul Cleon (care și-a pierdut viața pe câmpul de luptă) – întruchipare a Războiului, a forțelor Răului. Comedia este pătrunsă de patosul triumfător al victoriei, redat prin multe cântece și dansuri, iar elementele de satiră lipsesc. Eroul este podgoreanul Trygaios, care o eliberează pe zeița Păcii, întemnițată într-o peșteră de demonii Războiului și ai Groazei.

Respectiv între 421 și 414 Aristofan a creat câteva comedii, din care s-au păstrat doar unele titluri sau fragmente.

În 414 este montată comedia *Păsările*, iar în 411 – *Lysistrata* și *Femeile la sărbătorile zeiței Demeter*. În anul 405 atenienii au văzut comedia *Broaștele* și i-au acordat autorului ei o distincție foarte rară pe atunci – o ramură de măslin sfânt.

După 404, an în care Atena își pierde independența și hegemonia, Aristofan abandonează subiectele politice. Din ultima perioadă de creație s-au păstrat doar două comedii – *Adunarea femeilor* (392) și *Bogăția* (388). Interesul față de viața cotidiană, reducerea rolului corului apropie aceste comedii de comedia atică medie, caracteristică pentru secolul IV î. Hr. Astfel, unii îl consideră pe Aristofan promotor nu doar al comediei corale, ci și al „noii comedii atice”.

Opera

Moștenirea literară a lui Aristofan cuprinde 11 comedii ajunse până la noi integral și numeroase fragmente de piese.

Creația lui este îndreptată spre menținerea și consolidarea orânduirii democratice a Atenei. Eroul preferat al lui Aristofan este podgoreanul de rând, căruia îi este odios războiul sau aristocrația care îl sprijinea pe dușmanul Atenei – Sparta.

În primele comedii corul are un rol major. Titlul comediei se dădea în conformitate cu rolul corului – el reprezenta fie Cavalerii, fie Norii, fie Pacea, fie *Păsările*, fie *Broaștele*.

În comedia *Norii* obiectul principal luat în derâdere este Socrate, un chip sintetizat al tuturor adversarilor de idei ai poetului. Ca antipod al lui Socrate, contemporanul lui Aristofan, este zugrăvit bătrânul Strepsiade, apărător al vechilor idealuri. Este satirizată școala lui Socrate, considerat de autor un escroc, care transforma tinerii în destrăbălați și paraziți, în Atena nemaifiind la modă oamenii cinstiți și modești. Decăderea moravurilor era o preocupare constantă a lui Aristofan, iar în această comedie se arată disensiunea dintre două generații, reprezentate prin tatăl Strepsiade și fiul său, Tidippide.

Conflictul generațiilor este reluat în comedia *Viespile*: de această dată, un fiu rezonabil încearcă să-l reeduce pe tatăl său.

Piesa *Păsările* marchează o schimbare în creația comedigrafului. Se știe că în 415 a fost adoptată legea cu privire la interzicerea demascării publice nominale. Comedia *Păsările* descrie realitatea, învăluită în vraja basmului, vorbind despre o lume de dincolo de nori, unde se află belșugul și fericirea. Doi atenieni pornesc în căutarea acestei lumi și sunt ajutați de Udod, odinioară rege al atenienilor, acum rege al păsărilor. Eroii creează, împreună cu păsările,

un oraș numit Cucăria din nori, în care domnește pacea și bunăstarea. Zvonul ajunge la Atena și toți locuitorii ei vin la porțile noului oraș. Sunt însă alungați de cărmuitorul Cucăriei din nori, care îl primește doar pe poet. Zeii se pronunță împotriva acestei lumi, dar până la urmă cad la o învoială și recunosc noul stat. Această comedie feerico-fantastică se încheie cu nunta eroului Pisthetairos și a fiicei lui Zeus, Vasilia.

Tematica feminină este abordată în piesele *Lysistrata*, *Femeile la sărbătorile zeiței Demeter* și *Adunarea femeilor*. *Lysistrata* înseamnă „cea care a pus capăt războiului”; ea a condus femeile eline împotriva bărbaților care vroiau război, refuzându-le îngrijiri și mângâieri, astfel încât bărbații s-au supus doleanței femeilor de a obține pacea. În cea de-a doua comedie este ridiculizat Euripide, care a supărat femeile din Atena, dezvăluindu-le viciile. Ele pun la cale un complot pentru a se răzbuna. Euripide îl trimite pe socrul său, Mnesiloh, travestit în femeie, să afle planurile acestora. El însă este demascat. Aristofan recurge la numeroase momente de parodiare a tragediilor lui Euripide, care reprezentau, în opinia comediografului, un pericol pentru statul atenian – corupeau tineretul și subminau temeliile morale.

În comedia *Broaștele* sunt abordate probleme de critică literară, fiind analizate creațiile lui Eschil și Euripide. Zeul Dionysos pleacă în împărăția de dincolo ca să-l aducă pe Euripide, dar se întoarce cu Eschil, care îi educă pe oameni doar cu „discursuri mărețe”, în timp ce Euripide îi corupe, arătând toate laturile vieții lor. Or, Aristofan vede rolul artei în însuflarea „ideilor înălțătoare”, pornirile primare ale oamenilor nemeritând atenția poetilor.

Comediile erau reprezentate de obicei de sărbători, în special la Marile Dionysii și în cadrul Leneelor. Glumele, vorbele de duh, ghidușiile de bălci, veselia de carnaval sunt aparențele comice ale unui teatru care atacă probleme sociale și politice serioase. Comedia lui Aristofan, cu o orientare politică bine determinată, conținând cântece corale, păstrând specificul jocului carnavalesc popular, a rămas irepetabilă.

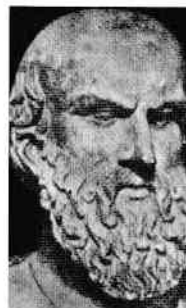
Ultimele piese ale lui Aristofan se deosebesc de primele: satirizarea personajelor face loc comediei sociale, atacurile individuale – zugrăvirii tipurilor umane, invenția bufă – folosirii parodice a mitului.

Valoarea comedii lui Aristofan a fost recunoscută încă în epoca elenistică și a fost reevaluată în perioada Renașterii. Arta de demascare și măiestria artistică ale comediografului antic i-au fascinat și influențat pe Erasmus, F. Rabelais, J. Swift, J. Racine, H. Heine etc. În 1954, la propunerea sesiunii de la Viena a Consiliului Mondial al Păcii, a fost marcat jubileul de 2400 de ani de la nașterea remarcabilului poet Aristofan.

Eschil (525/524-456 î. Hr.)

primul dramaturg, părintele tragediei

Tragedia propriu-zisă, în care apar acțiunea, conflictul dramatic, doi actori în locul unuia singur, în care dialogul este esențial, iar rolul corului minim, este legată de numele lui Eschil.

Viața și activitatea

Eschil s-a născut în familia unui proprietar funciar de viță din împrejurimile Atenei – la Eleusis, în 525 sau 524 î. Hr. A participat pentru prima dată la competițiile dramatice la vârsta de 28 de ani. S-a învrednicit de premiul I în 484, după o luptă de circa 10 ani.

Prima parte a vieții lui Eschil este marcată de războiul purtat de Elada împotriva perșilor. Activitatea patriotică și militară a poetului a fost semnificativă. Eschil a luat parte la lupte și a fost rănit la Maraton, bătălie în care armata ateniană a repurtat prima victorie. A participat și la luptele de la Salamina (480), Plateea (în 479, perșii fiind zdrobiți definitiv). În epitaful pe care l-a compus își menționa doar meritele militare: „Oasele lui Eschil, al lui Euphirion, fiu din Atena, / Acoperite-s de-al Gelei pământ, în grăunțe bogat. / Iar de curajul lui își amintesc Maratonul și tribul / Midienilor celor pletosi ce în luptă l-au și cunoscut”.

Din prima perioadă a creației dramaturgice a lui Eschil nu s-a păstrat nici o tragedie.

După prima victorie la competițiile dramatice, repurtată în 484, Eschil și-a păstrat titlul de cel mai mare poet tragic timp de circa 20 de ani. În 468 a cedat premiul I rivalului său mai tânăr Sofocle. După zece ani, la o vârstă înaintată, a cucerit din nou publicul cu trilogia *Orestia* și a obținut premiul I.

A întreprins călătorii îndelungate în Sicilia, în ultima dintre acestea găsim și moartea.

Eschil s-a stins din viață în 456 î. Hr., în Sicilia, la Gela.

Opera

Creația lui Eschil numără peste 80 de drame, integral păstrându-se doar 7.

În tragediile lui Eschil întreaga atenție a dramaturgului este concentrată asupra destinului unui neam, dezvăluit în baza exemplurilor reprezentanților diferitor generații în trei drame legate printr-un subiect comun, adică în trilogie.

Cea mai timpurie dintre tragediile păstrate este *Rugătoarele*, care reia mitul celor 50 de Danaide urmărite de fiii lui Egipt. Este o trilogie din care

s-a păstrat doar prima parte. Eschil creează eroul tragic, care se deosebește de eroii epic și liric. Pelagso, regele Argosului de la care imploră ajutor suferindele Danaide, este exponentul înțelepciunii și dreptății grecești, fiind opus barbarilor Egiptiazi și pasivelor fiice ale lui Danaos. El acționează și luptă, deși știe că, apărând Danaidele, va atrage asupra poporului său nenorociri. Conflictul tragic se manifestă în dreptul de a alege, introdus pentru prima oară de Eschil. Acțiunile oamenilor nu mai depind de zei ori de soartă, ci sunt urmările deciziilor luate.

Tragedia *Perșii* are la bază evenimente istorice reale și descrie ciocnirea dintre Elada și Persia, în special bătălia maritimă de lângă insula Salamina, în care perșii au fost învinși. Realitatea, bine cunoscută de autor, este însă reflectată în plan mitologic. Zdrobirea perșilor este tratată ca o pedeapsă divină pentru setea de putere și orgoliul exagerat al regelui persan Xerxes. Bătrânii conducători persani, care alcătuiesc corul, au presimțiri sumbre, iar tatăl mort al lui Xerxes prevestește înfrângerea perșilor, trimisă de zei. Eschil îi elogiază pe greci, care aspiră la libertate, prin gura bătrânilor persani: „Nu se supun ei nimănui și nimeni / Asupra lor nici o putere n-are”. Actorii devin purtătorii acțiunii, iar rolul corului se reduce considerabil.

Tragedia *Cei șapte contra Tebei* face parte dintr-o trilogie despre regii Laios, Oedip și fiii acestuia – Eteocle și Polinice. Oracolul îi prezise regelui Laios că va fi ucis de fiul său. Laios poruncește unui sclav să-i omoare copilul, sclavul însă îl dă unui drumeț. Oedip crește și află de la oracol că își va uide tatăl și că se va căsători cu mama sa. Neștiind cine îi sunt adevărații părinți, Oedip își părăsește familia și merge la Teba, pe care o eliberează de monstruosul Sfinx. În drum spre Teba îl uide din întâmplare pe Laios. Este proclamat rege, iar văduva Iocasta îi devine soție. Astfel, prezicerea oracolului se împlinește. Aflând adevărul, Iocasta își pune capăt zilelor, iar Oedip își scoate ochii, blestemându-și copiii. Frații au început un război pentru ocuparea tronului. Polinice este cel care asediază Teba, iar Eteocle este arătat ca un apărător al patriei. Triumful asupra lui Polinice reprezintă atât o faptă de eroism, cât și o crimă, fraticidul fiind pedepsit (Eteocle este și el răpus). Eteocle este primul erou tragic în sensul modern al acestui cuvânt, liber în opțiunile sale și acționând conform voinței personale.

Cea mai cunoscută tragedie a lui Eschil, *Prometeu înlănțuit* (din trilogie s-a păstrat doar prima parte), este un imn închinat rațiunii și dreptății. Ea are la bază subiectul mitologic despre titanul Prometeu, care a furat de la zei focul. Înlănțuit de o stâncă, Prometeu își deplânge soarta într-un monolog îndurerat. Fiicele zeului Oceanus, reprezentate de cor, vin să-l consoleze. Eroul le povestește istoria sa și le mărturisește dragostea imensă pentru oameni. El nu

Revrea să accepte pocăința și luptă în numele fericirii oamenilor. Adversarul lui Prometeu este despotul Zeus, care abate asupra titanului toate urgiile posibile. Această tragedie i-a inspirat pe Goethe, Byron, Shelley, care au scris poeme consacrate lui Prometeu.

O altă trilogie cunoscută este *Orestia*, singura păstrată, din sutele câte vor fi fost compuse în secolul al V-lea, secolul de aur al Atenei. La baza ei se află mitul despre moartea lui Agamemnon, conducătorul aheilor, și despre neamul lui – soția Clitemnestra și fiul Oreste, care-și răzbună tatăl. Eschil a introdus însă unele modificări în subiectul mitologic. Prima tragedie este intitulată *Agamemnon*, a doua – *Hoeforele*, iar ultima – *Eumenidele*. Perfida și infidela Clitemnestra își ucide soțul, pentru a-l face rege al Argosului pe amantul ei, Egist. Oreste își ucide mama, înfăptuind răsplata dreaptă. El devine însă criminal, dorind să pedepsească pe un alt criminal. Oreste va fi urmărit de Erinii, zeițele răzbunării, dar va fi grațiat cu ajutorul zeiței Atena. În finalul tragediei sunt rezolvate toate conflictele, blestemul zeilor fiind oprit prin împotrivirea oamenilor. Mesajul exprimat de Eschil este clar, umanist și progresist: trebuie depășită pasivitatea, trebuie de acționat în pofida fatalității, căci zeii vin în ajutor doar oamenilor care luptă pentru dreptate. „*Orestia* pare să semnifice însăși calea accidentală a sufletului omenesc, prin suferință către mântuire. Capodoperă dramatică unică, neegalată, în ceea ce privește grandoarea construcției și profunzimea viziunii, de o forță poetică incandescentă, scrisă într-o limbă uluitoare – parcă nu în elină, ci în eschiliană – *Orestia* îl fascinează și totodată îl umilește pe orice traducător” (Alexandru Miran, traducătorul trilogiei în română).

„Un conflict sau o catastrofă răsunătoare, iată ce-i trebuie lui Eschil. Ceea ce este doar omenesc e prea mărunț pentru el, dar, pe de altă parte, ceea ce nu este omenesc e străin de arta sa” (Maurice Croiset).

Dramatizând conflictele politice, sociale sau etice ale vremii sale, Eschil utilizează un stil elevat și solemn. Chipurile eroilor sunt patetice, monumentale, mărețe.

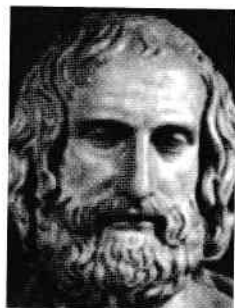
Eschil a scris și drame cu satiri, din care s-au păstrat numai unele fragmente. Drama cu satiri *Sfinxul* încheie trilogia care începe cu *Cei șapte contra Tebei*. Comismul situației, tonul sugubăț, personajele simple cu trăirile lor ordinare denotă măiestria dramaturgului în acest gen.

Tragediile lui Eschil s-au bucurat de o popularitate deosebită atât în antichitate, cât și peste secole. Ele au servit ca bază pentru drama europeană. Geniul dramatic al lui Eschil este de netăgăduit.

„Tragedia lui Eschil, cea a lui Sofocle și cea a lui Euripide devin adevărate temple pe care antichitatea greacă le-a înălțat în cinstea geniului uman” (Ovidiu Drimba).

Euripide (485-406 î. Hr.)

**înnoitorul tragediei atice antice,
cel mai tragic dintre poeții antici**

Euripide este autorul pieselor care au influențat poezia dramatică a sute de generații. Prin dramele lui, Atena este părăsită de tragedia eroică antică, legată de viața obștească a polisului, și deschide brațele dramei consacrate problemelor individului. Viața eroilor marginalizează mitul, deși personajele și subiectele erau preluate din mitologie. Euripide a fost primul care a dezvăluit lumea complexă și contradictorie a sentimentelor umane, introducând în dramaturgie analiza psihologică.

Viața și activitatea

Conform unei legende, Euripide s-a născut într-o peșteră de pe insula Salamina, în ziua luptei care a avut loc acolo între greci și perși, în 480. Conform altor surse, anul nașterii sale este 485 sau 484 î. Hr. Matur fiind, Euripide venea deseori în peștera Salamina pentru a se izola de animația urbei, ceea ce explică, într-o oarecare măsură, apariția legendei.

Se spune că tatălui lui Euripide i-a fost prezis un viitor strălucit pentru fiul său, care avea să devină învingător în competiții. Nu i s-a spus la care competiții avea să se proslăvească tânărul, de aceea băiatul a făcut gimnastică și pictură, manifestând totodată pasiune pentru poezie. Avea un caracter închis și puțin sociabil, ducea un mod de viață retras, neobișnuit pentru cetățenii Atenei.

A participat de 22 de ori la competițiile dramatice organizate la Atena, dar s-a învrednicit de premiul I numai de 4 ori. A cunoscut venerația contemporanilor numai spre sfârșitul vieții și îndeosebi după moarte.

În 408 Euripide a părăsit Atena și s-a stabilit în Macedonia, la curtea regelui Arhelau, unde a scris dramele *Ifigenia în Aulida* și *Bacantele*. Acolo a murit doi ani mai târziu, la Pella, în 406. Știrea despre moartea lui Euripide a sosit la Atena în timpul sărbătorii tradiționale a Marilor Dyonisii, favoritul publicului fiind Sofocle. Acesta, în semn de recunoștință pentru Euripide, i-a cedat întâietatea, ieșind la sfârșitul serbării fără coroana festivă. Astfel, post-mortem, pentru a cincea oară, Euripide s-a învrednicit de înalta distincție ateniană.

Contemporan cu Sofocle, a murit cu doar un an înaintea acestuia, fără a cunoaște gloria celui din urmă. În schimb, Euripide a fost cel mai popular dramaturg în perioada elenismului și în antichitatea târzie. În secolul al IV-lea,

la Atena a fost adoptată o lege care prevedea înscenarea dramelor lui Euripide, alături de cele ale altor doi maeștri – Eschil și Sofocle.

Primul critic al lui Euripide, Aristotel, l-a numit „cel mai tragic dintre toți poeții”.

Opera

Tragediile lui Euripide – circa 90 la număr – constituie o etapă nouă în istoria dezvoltării dramei grecești. S-au păstrat 19 drame ale lui Euripide, mai mult decât cele rămase de la Sofocle și Eschil, luate împreună. Capodopere ale poetului sunt considerate dramele *Medeea*, *Hippolit*, *Electra*, *Andromaca*, *Ifigenia în Aulida*. Euripide este și autorul dramei satirice *Ciclopul*.

Format sub influența sofștilor, Euripide a împărtășit concepția lor despre antagonismul dintre legea naturală și cea stabilită de oameni și a propagat aceste idei. La fel ca pe sofști, pe Euripide îl interesa în primul rând omul luat ca individ aparte, libertatea individuală, și nu principiile sociale întemeiate pe îmbinarea armonioasă a năzuințelor personale și sociale ale omului, apărute de Eschil și Sofocle.

Ciocnirea individului cu forțele potrivnice a fost zugrăvită de Euripide ca o luptă dusă de om împotriva propriei sale ființe. Suferințele și nefericirile eroului euripidean sunt întotdeauna condiționate de firea acestuia. Eroii lui Euripide sunt torturați de dragostea neîmpărtășită sau înșelată, suferă din cauza propriului caracter și luptă împotriva adversităților destinului. La Euripide omul este singur și tot ce se întâmplă cu el depinde numai de caracterul și faptele lui.

Dramele lui Euripide tratează probleme de filozofie și etică, ridicate pentru prima oară în perioada războiului peloponesiac (431-404), de aceea poetul era numit filozof și era comparat cu unul dintre eroii săi înălțat în ceruri, pentru a dezlega misterele zeilor. Poetul și filozoful Euripide este un mare umanist. Susținând că prin naștere toți sunt egali și pierzându-și încrederea în dreptatea instituită în lume de zei, dramaturgul manifestă dragoste față de oameni, compătimire pentru nefericirile lor, pe care le consideră inevitabile, fapt care conferă dramelor sale un tragicism absolut. Spre deosebire de Eschil și Sofocle, Euripide nu credea în atotputerea și dreptatea zeilor, nici în caracterul de neclintit al universului rânduitor de aceștia. Pentru el viața omului era o alternanță continuă de căderi și înălțări, generate de caracterul omului (format și nu înăscut) sau de adversitățile destinului.

Euripide introduce un nou procedeu artistic – intriga, înfăptuită de însuși eroul.

Din punct de vedere cronologic, prima dramă care s-a păstrat integral este *Alcesta*, montată în 438. Subiectul este luat din mitologie: împăratul tesalian

Admet ar fi putut evita moartea, dacă cineva ar fi consimțit să moară în locul lui. Acceptă să-l ajute doar Alcestea – soția lui. După moartea acesteia, sosește Heracle, prietenul lui Admet, care, aflând despre cele întâmplate, luptă cu demonul morții și o răpește pe femeia care s-a sacrificat pentru a-și salva soțul. Euripide și-a concentrat atenția asupra omului, lumii lui sentimentale: a arătat frământările lui Admet și suferințele Alcestei, care se desparte cu multă durere de viața ei fericită de soție, mamă, regină. Subiectul mitologic este utilizat pentru a descrie o dramă din viața de toate zilele, dezvăluind plinătatea sentimentelor umane într-un mod necunoscut până la Euripide.

Tragedia *Medeea*, montată în 431 și pentru care poetul s-a învrednicit de premiul III, este o dramă similară de familie. Mai târziu, *Medeea* a fost declarată una dintre cele mai bune creații ale lui Euripide. Subiectul este preluat tot din mitologie – campania argonauților pentru a aduce înapoi în Elada lâna de aur a berbecului, dus de Erixus în Colchida drept ofrandă zeilor. Eroul Iason este pus la grele încercări de regele Colchidei, Eete, dar este ajutat de fiica acestuia – vrăjitoarea Medeea. Ea îl învață pe Iason multe șiretlicuri: cum să-i îmblânzească pe taurii cu copite de aramă, cum să are cu ei ogorul și să-l însămânțeze cu colți de dragon, cum să-i învingă pe giganții înflorători crescuți din colții semănați. Ea îl ajută să fure lâna de aur și fuge împreună cu argonauții în Elada, aflând că tatăl său nu se ține de cuvânt și vrea să-l omoare pe Iason. După numeroase peripeții, ei își găsesc refugiu în orașul Corint, unde Iason o părăsește pe Medeea și pe copiii născuți și se căsătorește cu fiica regelui corintian. Medeea se răzbună, otrăvindu-i pe tânăra soție și pe rege, fapt pentru care locuitorii Corintului îiucid pe fiii Medeei. Mitul este însă întinerit și actualizat. Euripide alege drept loc pentru desfășurarea acțiunii Corintul, în prologul dramei povestindu-se tot ce se întâmplase cu Iason și Medeea până în momentul crimei. Istorisirea este făcută de bătrâna doică a Medeei, care îi vede durerea nemărginită și mânia neînfrănată. Finalul este deosebit de tragic prin faptul că Medeea își omoară singură copiii, înțelegând că aceștia, ca și ea, sunt sortiți pieirii. După această crimă ea se transformă într-o vrăjitoare de o cruzime neomenească. Contemporanii i-au reproșat lui Euripide această modificare a mitului, care finaliza cu triumful forțelor sinistre. Poetul a dorit să arate lupta pasiunilor și sentimentelor contradictorii, universul interior și psihologia complexă a omului. Euripide a recurs adesea la modificări ale miturilor: nu doar Medeea, ci și Fedra (*Hippolit*), Electra și Clitemnestra (*Electra*), Heracle (*Heracle nebunul*), Ifigenia (*Ifigenia în Aulida*) se îndepărtează de la tratările tradiționale.

Tragedia *Hippolit*, învrednicită de marele premiu la montarea ei în 428, este și ea o dramă ce ilustrează lupta pasiunilor, de această dată în baza mitului

despre regele atenian Teseu și despre dragostea reginei Fedra pentru copilul ei vitreg, Hippolit. Fedra lui Euripide se distinge însă de chipul zugrăvit al femeii vicioase. Ea este generoasă și caută să-și înfrângă pasiunea criminală, suferind cumplit. Eroina nu este stăpână pe iubirea sa, deoarece patima i-a fost trimisă de zeița Afrodita, dornică să se răzbune pentru că Hippolit a neglijat-o. Indignarea lui Hippolit la aflarea iubirii mamei sale vitrege o determină pe Fedra să-și pună capăt zilelor. Înainte de a muri, ea scrie însă un răvaș, în care îl acuză pe tânăr că ar fi necinstit-o. Teseu își blestemă fiul, îl alungă din Atena și îi cere lui Poseidon să-l omoare. Hippolit își dă ultima suflare înainte ca tatăl lui să afle adevărul de la zeița Artemis.

Euripide este primul care a inclus în dramă tema dragostei, devenită centrală în multe din tragediile sale. Numeroși greci, printre care Aristofan, l-au acuzat pe poet de imoralitate, de corupere a moravurilor, odinioară nobile, ale atenienilor.

Euripide s-a remarcat prin zugrăvirea unei vaste galerii de chipuri feminine.

Poetul a lărgit cadrul tradițional al basmului și mitului prin interpretări originale și îndrăznețe ale motivelor consacrate. Îndepărtatul trecut mitic este întotdeauna comparat de Euripide cu prezentul: mitul despre războiul troian este utilizat pentru a condamna orice război, în particular pe cel de care se pregăteau atenienii contra Spartei (*Troienele*); mitul despre sacrificarea Ifigeniei, fiica lui Agamemnon, pentru ca flota să poată porni din Elada spre Troia, dezvăluie o eroină care este gata să moară cu bună știință de dragul salvării patriei (*Ifigenia în Aulida*). Drama psihologică a Ifigeniei ilustrează respingerea încercărilor de a fi salvată și autojertfirea conștientă în numele patriei.

În dramele din ultima perioadă de creație, Euripide a arătat adversitățile soartei care îi aduc pe eroi pe culmile fericirii sau nefericirii, descriind lupta disperată a omului cu vicisitudinile destinului.

Creațiile lui Euripide – *Hecuba*, *Medeea*, *Hippolit*, *Andromaca*, *Ifigenia în Aulida*, *Troienele* etc. – estompează rolul destinului spre a aduce în prim-plan pasiunile puternice ale eroilor și se caracterizează prin importanța acordată personajelor feminine, prin patetism și intrigă mai complicată.

Euripide a fost un inovator al tehnicilor dramaturgiei. Printre modificările scenice se numără independența corului față de acțiune, emotivitatea partițiilor corale, monodiile actoricești (arii interpretate de eroi în momentele de supremă agitație patetică), introducerea prologului narator, a vestitorilor care relatează.

Creația lui Euripide a influențat tragedia romană și drama europeană – patetică și de moravuri. Tragediile sale cu intrigi, axate pe tematica aventurilor (*Elena*), au exercitat înrâurire asupra romanului grecesc.